

2020, EEN JAAR VAN ONGEZIENE UITDAGINGEN...

Vorig jaar werden we met z'n allen plots op de proef gesteld door corona. De impact van de pandemie op onze samenleving is zelfs vandaag nog niet juist te voorspellen. Niet alleen werden we geconfronteerd met een gezondheidscrisis zonder weerga, de beperkingen van ons samenlevingsmodel legden enkele pijnpunten bloot waar vele burgers in het algemeen en kinderen, jongeren en gezinnen met een migratieachtergrond in het bijzonder door getroffen werden. Hulpverlening werd stopgezet/startte niet op, (over)leven in te kleine woonvormen, onvoldoende hulpmiddelen en randvoorwaarden voor het afstandsonderwijs voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren, strenge sanitaire maatregelen om het coronavirus te stuiten, uitgestelde gezinshereniging, enzovoort,...

Kortom, 2020 werd een jaar met tal van uitdagingen.

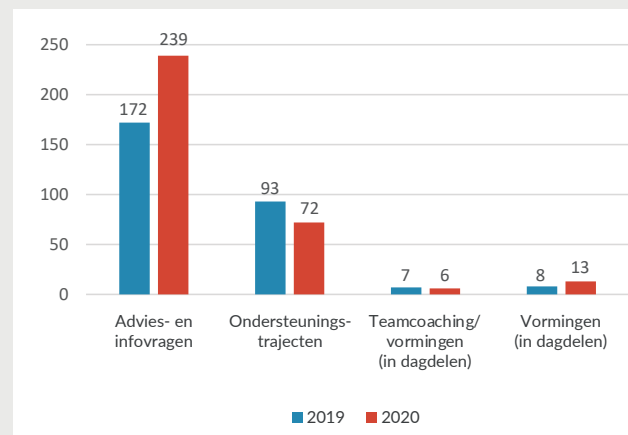
Ook vzw OTA Oost- en West-Vlaanderen stak een tandje bij en heroriënteerde zich waar mogelijk. De intercultureel bemiddelaars van OTA gaan vaak op huisbezoek of voeren gesprekken op diensten. Externe verplaatsingen die in tijden van corona niet meer zo vanzelfsprekend waren als voorheen. Ook het groepswork voor professionals deelde in de klappen, zo werden onze vormingen uitgesteld naar het najaar, maar gingen de teamcoaching, casustafels en intervisies digitaal door.

In 2020 namen we ook afscheid van Greet Lenaerts, die jarenlang een waardevolle kracht was: eerst als bemiddelaar, later als coördinator. Wij willen Greet dan ook bedanken voor haar jarenlange inzet voor vzw OTA Oost- en West-Vlaanderen.

DE KERNTAKEN UITGELICHT

De grote druk op de schouders van jongeren en ouders in een veranderende en superdiverse samenleving, de groeiende kloof tussen rijk en arm, de gevolgen van de laatste vluchtelingen crisis,... het zijn maar enkele verklaringen (uit een lange lijst) die deels een antwoord geven op de hoge aantal aanmeldingen binnen de verschillende kerntaken van OTA. Verder in dit jaarverslag gaan we dieper in op de tendensen van het voorbije jaar.

ONDERSTEUNINGSTRAJECTEN INDIVIDUELE HULPVERLENERS EN HELPDESK

OTA biedt ondersteuning aan jeugdhulpverleners binnen de Integrale Jeugdhulp die aan de slag gaan met kinderen en jongeren met een migratieachtergrond en hun context. We adviseren en coachen hulpverleners wanneer ze ervaren dat interculturele, levensbeschouwelijke of migratiegebonden elementen een impact hebben op het hulpverleningstraject.

Binnen de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (NRTJ) begeleiden we jeugdhulpverleners aan de hand van een concrete casus in het verwerven of versterken van hun interculturele competenties met als einddoel dat niet alleen de jeugdhulpverlener hier de vruchten van plukt, maar het hele hulpverleningsteam. We willen daarnaast ook hulpverleningsorganisaties prikkelen, opdat het thema diversiteit en cultuursensitief handelen onderdeel wordt van het kwaliteitsbeleid en de identiteit van een organisatie. In 2020 bood het OTA-team **individuele ondersteuning** aan **72 hulpverleners**.

Binnen deze trajecten gingen we aan de slag met de (leer)vraag van de aanmelder en boden we hulp op maat. 2020 kende een

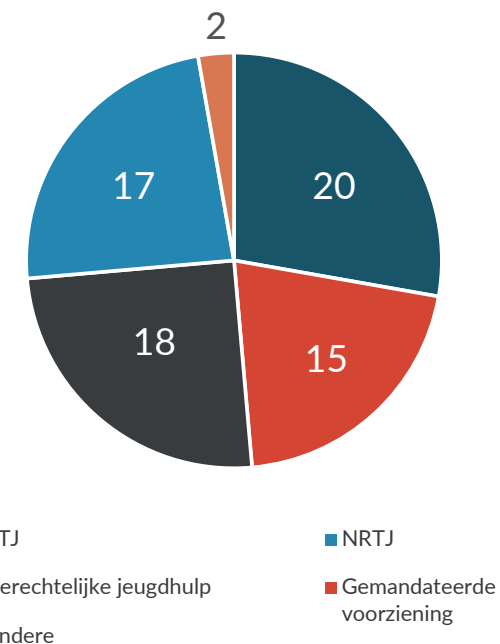
terugval in de aanmeldingen binnen onze reguliere werking. Tegelijkertijd merkten we een grote stijging van het aantal vluchtelingendossiers (impact van de vluchtelingen crisis van 2015), deze aanmeldingen vallen onder de projectmiddelen 'Cultuursensitief vormen en sensibiliseren ter ondersteuning van de impact van de vluchtelingen crisis en radicalisering op de integrale jeugdhulp'. Dit project en de cijfers worden verder in dit jaarverslag behandeld.

Elke professional (uit de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp) die aan de slag gaat met kinderen en jongeren met een migratieachtergrond en hun context, kunnen een beroep doen op onze helpdesk voor advies via telefoon of e-mail. In 2020 werden we door **239 hulpverleners** gecontacteerd in het kader van een begeleiding van een jongere of een gezin. Ten slotte ontvingen we **40 infovragen** van hulpverleners op zoek naar een tolk, beantwoordden we 37 vragen van onderzoekers en studenten en deden we **20 doorverwijzingen**.

AANMELDERS ONDERSTEUNINGSTRAJECTEN INDIVIDUELE HULPVERLENERS

De vier OTA's in Vlaanderen en Brussel hebben binnen de huidige erkenning de opdracht om de hulpverleners te ondersteunen in de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, de gemandateerde voorzieningen, de gerechtelijke jeugdhulp en alle hulp die van hieruit wordt geïnstalleerd. De voorzieningen voor de toegangspoort vallen spijtig genoeg niet onder deze erkenning voor participatieve ondersteuning. Dit gaat voorbij aan de noodzaak om zo vroeg mogelijk maatwerk te kunnen verrichten voor kinderen en jongeren met een migratieachtergrond. Graag zouden wij dan ook elke partner verbonden aan de Integrale Jeugdhulp ten volle ondersteunen wanneer ze ervaren dat cultuurgebonden thema's een invloed hebben op de (jeugd)hulpverleningsrelatie en/of -traject.

2020 kende een significante stijging van ondersteuning binnen de RTJ (7 in 2019) en de gemandateerde voorzieningen (12 in 2019), een kleine stijging van meldingen vanuit de gerechtelijke jeugdhulp (17 in 2019) en een daling bij de meldingen vanuit de NRTJ (40 in 2019). De vragen vanuit de RTJ in Oost- en West-Vlaanderen om ook participatief ondersteuning te krijgen vanuit OTA zijn niet te negeren. OTA heeft helaas op dit moment onvoldoende personeelscapaciteit om op al deze vragen een antwoord te bieden. Een aantal ondersteuningsvragen vanuit RTJ werden na grondige afstemming met de aanmelder en na bespreking in het team, toch opgenomen omwille van de ongerustheid in de casus.

VORMING EN ONDERSTEUNINGSTRAJECTEN TEAMS & ORGANISATIES

OTA organiseert een open vormingsaanbod voor de brede Integrale Jeugdhulp. Deze vormingen vinden plaats in zowel Oost- als West-Vlaanderen en sinds 2020 ook online. Met de steun van het IROJ Oost-Vlaanderen organiseerden we een extra basisvorming cultuursensitief hulpverleners. Deze sessie werd ook gepland in samenwerking met IROJ West-Vlaanderen, maar hier gooide corona spijtig genoeg roet in het eten.

OTA kan gevraagd worden voor een vorming op maat, om aan te sluiten bij een teamvergadering of als externe supervisor.

Hierbij zoomen we vanuit één of meerdere casussen en ervaringen van het team in op een specifieke leervraag. We brengen een cultuursensitief kader binnen (kennis, vaardigheden en attitude) en faciliteren reflectie en dialoog over het thema 'diversiteit' in het team. In 2020 gingen we met met Netwerk Radar (netwerk geestelijke gezondheid kinderen en jongeren Oost-Vlaanderen) in zee en organiseerden we workshops voor diverse teams van vzw Apart.

CULTUURSENSITIEF VORMEN EN SENSIBILISEREN TER ONDERSTEUNING VAN DE IMPACT VAN DE VLUCHTELINGENCRISIS EN RADICALISERING OP DE INTEGRALE JEUGDHULP

Vanaf 2017 werden de Vlaamse OTA's tijdelijk versterkt voor het project 'Cultuursensitief vormen en sensibiliseren ter ondersteuning van de impact van de vluchtelingen crisis en radicalisering op de integrale jeugdhulp'. Dit project is tweeledig.

1. De opvolging van de vormingsaanvragen in het kader van cultuursensitief vormen en sensibiliseren ter ondersteuning van de impact van de vluchtelingen crisis en radicalisering op de Integrale Jeugdhulp.
2. De uitwerking van een intersectoraal afgestemd ondersteuningsaanbod betreffende de vluchtelingenproblematiek. De OTA's zetten hun expertise breed in voor alle jeugdhulpverleners die te maken krijgen met minderjarige vluchtelingen, zowel niet-begeleid als vergezeld door gezinsleden. De OTA's ondersteunen de deskundigheidsbevordering van jeugdhulpverleners, zodat zij adequater leren te handelen in complexe situaties waarin culturele en levensbeschouwelijke aspecten meespelen en/of de gedwongen migratie aan de basis ligt van het probleem.

VLUCHTELINGEN

Vluchten heeft een impact op een kind, een jongere en het gezin. Niet zelden wordt er voorbij gegaan aan de impact hiervan op het gezinssysteem en de achtergebleven familie. Tal van verbindingen tussen de vluchteling in het welkomstland en de heimat blijven onder de waterspiegel, maar ze spelen mee in de beslissingen en beslissingsruimte die de vluchteling in België heeft. Dit geldt des te meer voor een grote groep niet-begeleide minderjarige vluchtelingen (NBMV) voor wie een verhoopte gezinshereniging met zijn/haar/hun gezin het grote einddoel is. Na het bereiken van het nieuwe land is er een periode van euforie die snel wordt gefnuikt door allerhande nieuwe hindernissen

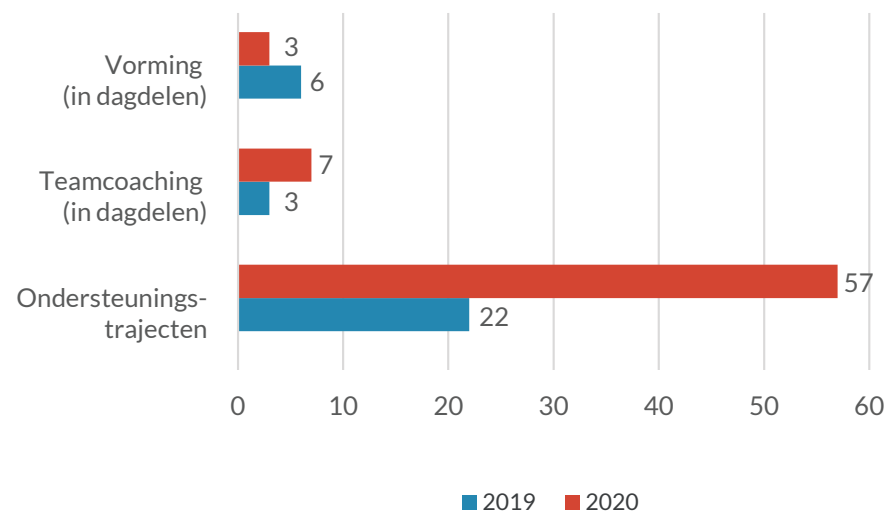
waar de jongere of het gezin niet zijn op voorbereid: het bochtige pad richting integratie en de taal leren, leven tussen twee culturen, gezinsherenigingsprocedures die vaak traag gaan en veel geld kosten, de zoektocht naar een woning,...

Vluchtelingen staan na een succesvolle gezinshereniging snel voor nieuwe uitdagingen: rolpatronen in het gezin zijn veranderd, de verwachtingen zijn niet meer op elkaar afgestemd en de betekenis die aan cultuur wordt gegeven zijn door afstand en tijd onderhevig geworden aan significante verschillen.

Vluchtelingendossier

Naast het groepswerk voor jeugdhulpverleners, was er ook individuele ondersteuning bij trajecten. Om van een zogenaamd vluchtelingendossier te spreken, ondersteunen we jeugdhulpverleners die werken met gezinnen die sinds de vluchtelingen crisis van 2015 in België zijn. Toch kregen we in 2020 ook nog tal van aanvragen binnen voor gezinnen die vóór 2015 in ons land belandden. Dit geeft nogmaals weer dat migratie een langdurige impact heeft op de betrokkenen.

Het aantal hulpverleners die we in 2020 als tweedelijns werkers ondersteunden, steeg in vergelijking met 2019 exponentieel. De meeste meldingen kwamen van CLB's, thuis- en contextbegeleiders en de gemandateerde voorzieningen (Ondersteuningscentrum Jongerenzorg, Sociale Dienst Jeugdrechtbank en Vertrouwenscentrum Kindermishandeling).

Vormingspakket

Als antwoord op deze uitdagingen stelden we een vormingspakket samen voor jeugdhulpverleners. Dit vormingspakket biedt een theoretisch kader over de effecten van migratie op een gezin, de dynamieken van een gezinshereniging en de impact van het gescheiden leven van familieleden. Daarnaast gingen we aan de slag met concrete oefeningen, methodieken en casusmateriaal. Door de coronacrisis kwamen heel wat vormingen on hold te staan, werden geannuleerd of verplaatst naar een later tijdstip.

Naast het groepswerk in open aanbod werd ook maatwerk verricht voor professionals uit de Integrale Jeugdhulp. Zo werd samen met Minor-Ndako een samenwerking op poten gezet onder de vorm van intervisie. Door de corona-maatregelen werd dit echter gereduceerd tot een paar individuele videoconferenties en telefoongesprekken. Het concept zal in 2021 verder gezet worden. Er zullen zowel individuele ondersteuning zijn, als een thematische intervisie in september.

RADICALISERING

Net als in 2019 kwamen er ook in 2020 vanuit de jeugdhulp weinig ondersteuningsvragen die specifiek verband hielden met radicaliseringsprocessen: zowel vragen naar individuele casusgebonden ondersteuning als vragen naar vorming en ander groepswerk, hadden eerder betrekking op identiteitsbeleving, opgroeien in een gepolariseerde wereld, de impact van racisme...

Opgroeien in een nieuwe realiteit in combinatie met een rouwproces na migratie, zorgt ervoor dat het vormen van een eigen identiteit bemoeilijkt wordt. Daarnaast hebben discriminatie, racisme en polarisering in het welkomstland een grote impact op de identiteitsbeleving en -ontwikkeling van jongeren. Spreken van een grote uitdaging voor jongeren binnen de identiteitsvorming is dus een understatement. We kunnen stellen dat deze identiteitsvormende processen onder ernstige bedreiging komen te staan. Jeugdhulpverleners hebben dan ook tal van vragen hoe ze aan de slag moeten met deze jongeren en hun noden.

Naast twee vormingen, organiseerden we ook een vormingsdag Opgroeien in een gepolariseerde wereld in samenwerking met Birsen Taspinar.

Vorming 'Opgroeien in een gepolariseerde wereld'

Casustafel 'identiteitsvorming en beleving bij jonge vluchtelingen'

Ondersteuningstrajecten

0 1 2 3 4

SAMENWERKINGSVERBAND KRACHTGERICHT WAAS EN DENDER

Eén Gezin – Eén Plan werd opgestart vanuit de idee dat teveel gezinnen, kinderen en jongeren vaak lang moeten wachten op de gepaste hulp. Als die hulp er toch was, kregen de gezinnen onvoldoende regie over de hulp die geboden werd en hoe die hulp er moest uitzien. Ten slotte is het hulpverleningslandschap erg versnipperd en is er een grote nood aan sectorale en intersectorale krachtenbundeling.

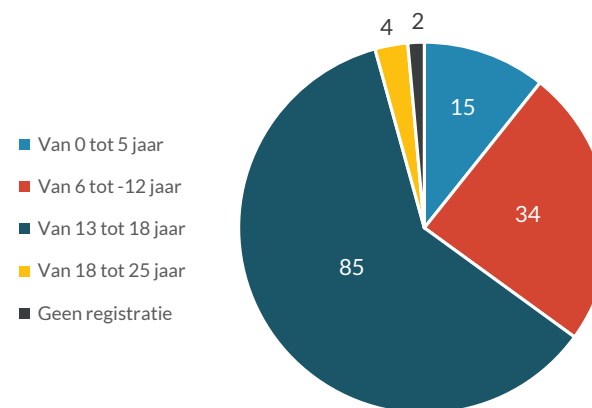
Bij de start van het samenwerkingsverband in 2018 legde de stuurgroep de kansarmoedecijfers naast de demografische cijfers van het aantal inwoners met een migratieachtergrond per gemeente. Binnen de regio Waas en Dender bleek een correlatie tussen beide cijfers. OTA werd dan ook als partner gevraagd om het samenwerkingsverband te ondersteunen op vlak van cultuursensitief handelen en hulpverlening.

Eind 2020 werd de pilootfase afgerond. We acteerden in de pilootregio Sint-Niklaas, Lokeren, Zele, Waasmunster, Temse en Hamme. In 2020 werd er ingezet om de werking van OTA bekend te maken bij de lokale actoren uit de regio's en organiseerden we twee vormingen en een casustafel. We waren ook aanwezig tijdens vier supervisies van Krachtgericht Waas en Dender. Last but not least ondersteunde OTA 11 gezinnen samen met de andere partners in het samenwerkingsverband.

LEEFTIJDEN

Hoe oud zijn de kinderen en jongeren die worden aangemeld bij OTA voor ondersteuningstrajecten?

Vanaf 2021 wordt dit aanbod verder uitgevouwen over de drie eerstelijnszones: Noord-Oost-Waasland, Zuid-West-Waasland en Dender. De OTA-medewerker wordt (halftijds) deel van het verbindingsteam ELZ Zuid-West-Waasland, maar diens expertise kan ook ingezet worden om de cultuursensitieve reflex van de andere teams te versterken.

LAND VAN HERKOMST

Hierbij geven we een overzicht van de meest voorkomende herkomstlanden van de gezinnen waarop de aanmelding van de hulpverleners is gebaseerd. We duiden niet op de nationaliteit maar op het land van herkomst van de jongere, de ouders of de grootouders. In 2020 werkten we met gezinnen uit 37 verschillende herkomstlanden. We rangschikken hiernaast de meest voorkomende landen:

1. Marokko (16)
Afghanistan (16)
2. Syrië (11)
3. Congo (10)
4. Gemengd (9)
Turkije (9)
5. Somalië (7)
Irak (7)
6. Servië (5)
7. Tsjetsjenië (4)
Palestina (4)

ONS WERKGEBIED

Het OTA-team ondersteunt hulpverleners binnen de Integrale Jeugdhulp in Oost- en West-Vlaanderen. We merken een kleine procentuele stijging van de vragen vanuit West-Vlaanderen (+2%) in vergelijking met vorig jaar.

49

dossiers West-
Vlaanderen

91

dossiers Oost-
Vlaanderen

CONCLUSIES

1 Teams en organisaties wensen participatieve ondersteuning van OTA bij hulpverleningstrajecten van kinderen en jongeren met een migratieachtergrond en hun context. Deze vragen komen evengoed uit de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp als de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. De helpdesk werd 88 keer bevestigd door CLB's (bijna 40% van alle helpdeskvragen). Niet zelden vanuit de hoop dat we de CLB-medewerker ook konden helpen middels een ondersteuningstraject. Dit toont nogmaals de nood om ook voor de toegangspoort meer dan adviserend te kunnen samenwerken. Preventief aan de slag gaan met kinderen en jongeren met een migratieachtergrond en hun context lukt ons in de huidige personeelsbezetting echter onvoldoende.

2 De problematieken die het meest geformuleerd werden door de jeugdhulpverlener bij aanmelding waren: conflicten tussen ouder en kind, opgroeien in verontrustende situaties, problemen bij de identiteitsontwikkeling, situaties van intrafamiliaal geweld en gedragsproblemen.

3 Gezinnen en jongeren die het al moeilijk hadden zijn door de maatregelen tegen de verspreiding van het nieuwe coronavirus nog harder getroffen. Gezinssystemen kwamen onder druk te staan, waardoor we meer werden betrokken op dossiers die betrekking hadden op uithuisplaatsingen, jongeren met zelfmoordgedachten, scheidingen en intrafamiliaal geweld.

4 Er blijft een groot tekort aan gespecialiseerde therapeutische ondersteuning voor gezinnen met een migratieachtergrond.

5 Het aantal dossiers m.b.t. vluchtelinggezinnen (aangekomen sinds de opvangcrisis in 2015) waarbij we concrete ondersteuning aanboden, verdrievoudigde bijna in vergelijking met 2019. Daartegenover staat dat we amper werden aangesproken op het thema 'radicalisering'. We willen blijvende aandacht en zorg vragen voor vluchtelinggezinnen. Deze ouders staan voor grote uitdagingen, zoals opvoeden in een nieuwe context, eventuele traumaverwerking, rouw na migratie en een uitdagende identiteitsbeleving van alle gezinsleden.

6

Er is extra aandacht en zorg nodig voor de kwetsbare situatie van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Maar al te vaak signaleren deze jongeren eenzaamheid, psychische klachten, problemen bij de gezinsherenigingprocedure en weinig tot geen opvolging na hun tijd binnen de Integrale Jeugdhulp. Sommige organisaties nemen de begeleiding van herenigde gezinnen op in het kader van nazorg aan een jongere, maar krijgen hiervoor onvoldoende ruimte en middelen om dit proces goed te kunnen begeleiden.

7

Tolken zijn onvindbaar, schaars en bovenal bijna onbetaalbaar geworden. We geven als OTA steeds de boodschap om in te zetten op het inschakelen van tolken, maar merken steeds meer dat dit in de praktijk haast onhaalbaar is geworden. We vangen signalen op dat sommige organisaties de begeleiding aan jongeren en gezinnen weigeren omwille van het ontbreken van een gemeenschappelijke taal. Heel wat jongeren en hun context worden hierdoor niet op maat geholpen of gewoonweg geweigerd. Ondanks alle adviezen, zien we dat organisaties tegen beter weten in noodgedwongen kinderen inschakelen om toch in dialoog te kunnen gaan met de ouders.

8

We vragen een grotere focus op jongeren en gezinnen met een Roma-achtergrond. Deze gezinnen worden nog te weinig op maat begeleid, noch geholpen. Zolang we de woon- en leefomstandigheden van deze gezinnen niet als een voorwaarde gaan beschouwen voor een positieve opvoedingscontext, lopen we spijtig genoeg het risico om kinderen en jongeren geen gezonde verbindingen met de maatschappij te laten maken.

UITWISSELING

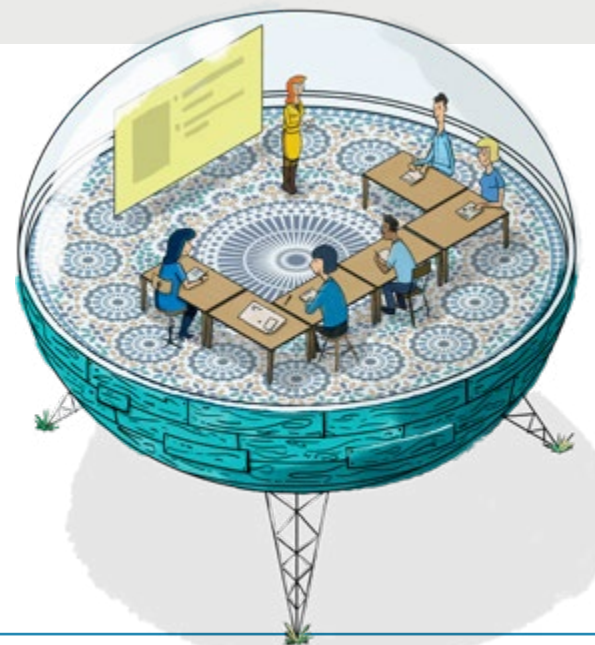
OTA zet in op ontmoeting, uitwisseling en samenwerking tussen hulpverleners. Al werd ons dat niet gemakkelijk gemaakt in het voorbije coronajaar. Via digitale weg konden we echter toch in verbinding blijven met zowel de OTA's uit andere provincies als met externe organisaties in het brede werkveld. Volgende uitwisselingen kwamen tot stand in 2020:

- Een medewerker van OTA ging gaan wissellere (Project Vreemdgaan) in het OCJ Brugge.
- OTA kreeg een wisselleerder op bezoek van WINGG (West-Vlaams netwerk geestelijke gezondheidszorg voor kinderen, jongeren en hun context).
- Overleg met CLB Dendermonde over de uitdagingen binnen hun OKAN-werking.
- Overleg met VCLB Sint-Niklaas over uitdagingen die ze ervaren op een concentratieschool.
- Netwerkoverleg en presentatie OTA bij Columbus Kortrijk.
- Opvolgwerkroep participatie van het Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp Oost-Vlaanderen met cultuursensitieve bijdrage geleverd aan de Grabbelbox (zie www.rechtspositie.be).
- Klankbordgroep Konekti (1Gezin-1Plan)

SAMENWERKING TUSSEN DE OTA'S

Met de steun van OEVER en onder begeleiding van Hefboom vzw en Procura startten de vier Vlaamse OTA's een proces met als doel een duidelijke positionering binnen de Integrale Jeugdhulp en een nauwere onderlinge samenwerking. In 2020 zijn de medewerkers van de diverse OTA's in werkgroepen op zoek gegaan naar uniformiteit tussen de vier vzw's.

Ondertussen gingen ook de coördinatoren en de besturen samen aan de slag om de efficiëntie en effectiviteit van alle professionele handelingen te optimaliseren. Ook werd op 4 maart 2020 een grote stakeholdersbijeenkomst georganiseerd in Brussel. Wij hopen in 2021 de eerste stappen te zetten in deze versterkte samenwerking.

OTA VZW OOST- EN WEST-VLAANDEREN

1

coördinator

1

teambegeleider/
intercultureel
bemiddelaar

2

intercultureel
bemiddelaars

1

intercultureel
bemiddelaar/
vormingsmedewerker

1

projectmedewerker

OTA VZW

Provinciaal Administratief Centrum
2e verdieping, lokaal 217 en 218
Woodrow Wilsonplein 2
9000 Gent

info@otavzw.be
www.otavzw.be

+32 9 267 75 34

